

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

09.00 – 17.15 часова / Културни центар Новог Сада (Велика сала)

17. Међународни симпозијум позоришних критичара и театролога

Тема: Позориште и политичка коректност

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Мали ратови и кабине Заре

12.00 часова (после Округлог стола критике) / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Промоција позоришних издања

Нада Јефтенић „Вођство у алтернативним позоришним организацијама у Србији“

(Стеријино позорје, 2023)

Учествују Нада Јефтенић и Ружа Перуновић

„Агон“, часопис за позориште и визуелне комуникације

Учествују: Лука Кецман и Ненад Новаковић

„Комедија“, часопис позоришног фестивала „Дани комедије“ (Јагодина)

Учествује Зорица Стојиновић

„Лудус“, позоришне новине

Учествују: Ана Тасић и Миливоје Млађеновић

17.00 часова / Централна галерија Шок ЗаДруге и Шок коридор, Змај Јовина пасаж бр. 22

Вишњик

Отварање изложбе костима и простора игре студената мастер студија Сценске архитектуре и дизајна

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам

Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Шок ЗаДруга

Изложба траје до 1. јуна

17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“

**Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије
Једна жена, један век (аутор Желимир Жилник)**

18.00 часова / Академија уметности Нови Сад

Позорје младих

Антон Павлович Чехов: ТРИ СЕСТРЕ

Академија уметности Нови Сад

Класа на српском језику

3. година глуме

Класа: ванредни професор **БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ**

Асистент: др ум. **МИЛАН НОВАКОВИЋ**

Играју

Прозоров Андреј Сергејевич: **БОЖИДАР ТОМОВИЋ**

Наталија Ивановна, његова вереница, доцније жена: **АДРИАНА САЛАХОВИЋ**

Олга, његова сестра: **САША СИНЂЕЛИЋ / ИВАНА СИНОВЧИЋ***

Маша, његова сестра: **МАГДАЛИНА ОБРАДОВИЋ / ЈАНА НЕНАДОВИЋ**

Ирина, његова сестра: **КРИСТИНА БИРЧАНИН / ЈАНА СРЕЂКОВИЋ**

Кулигин Фјодор Илич, професор, Машин муж: **ФИЛИП ТОМИЧИЋ***
 Вершинин Александар Игњатијевић, потпуковник, командир батерије: **ИВАН ПЕТРУШИНСКИ**
 Тузенбах Николај Лавович, барон, поручник: **ДУШАН ТОМИЋ**
 Сољони Василије Васиљевич, капетан: **НИКОЛА НОВАК****
 Чебутикин Иван Романович, војни лекар: **УГЉЕША РАНИСАВЉЕВИЋ****
 Ферапонт, служитељ земске управе, старац: **ЈОВАН ЂУРОВИЋ****
 Анфиса, дадиља, старица од осамдесет година: **ЂОРЂА ГРГИЋ****

*Студенти 3. године студија Глуме и луткарства на Академији за умјетност и културу у Осијеку, који су део Erasmus програма.

**Студенти 2. године студија Мултимедијалне режије на Академији уметности у Новом Саду.

НАПОМЕНА: Улоге Олге, Маше и Ирине имају две поделе које се мењају након прва два чина.

Режија: **БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ**
 Превод: **КИРИЛ ТАРАНОВСКИ**

Представа траје 3 сата и 40 минућа, са две паузе.

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
 Међународна селекција „Кругови“
 Мате Матишић
МОЈИ ТУЖНИ МОНСТРУМИ
 Градско драмско казалиште Гавела, Загреб (Хрватска)

Режија: **ВИТО ТАУФЕР**
 Сценографија: **ЛАЗАР БОДРОЖА**
 Костимографија: **МАРИТА ЂОПО**
 Аутор музике: **ШИМУН МАТИШИЋ**
 Дизајн светла: **ЗДРАВКО СТОЛНИК**
 Сарадница за сценски говор: **ИВАНА БУЉАН ЛЕГАТИ**
 Драматуршки сарадник: **ДУБРАВКО МИХАНОВИЋ**
 Саветница за српски језик: **КАТАРИНА ПЕЈОВИЋ**
 Саветник за знаковни језик: **АНГЕЛ НАУМОВСКИ**
 Асистент костимографа: **ДОРА ЧРЊЕВИЋ**
 Визуални идентитет представе: **ИВОНА ЂОГИЋ ЂУРИЋ / ЦРТАОНА СТУДИО**
 У снимању музике учествовали: **АЛАН БОШЊАК (тромбон), ВЕРОНИКА ЂИКОВИЋ (харфа), ЕМА БЕНКО (дечји глас)**

Улоге

Мате: **ЖИВКО АНОЧИЋ**
 Ана: **АНТОНИЈА СТАНИШИЋ ШПЕРАНДА**
 Фабијан, Стипе: **ФИЛИП ШОВАГОВИЋ**
 Лидија, Слава, Милица: **ЈЕЛЕНА МИХОЉЕВИЋ**
 Љубан, Милан: **СВЕН ШЕСТАК**
 Иван, Станислав: **ФРАЊО ДИЈАК**
 Ико: **ИВИЦА ПУЦАР**
 Мигранткиња, Преводитељица: **МАДА ПЕРШИЋ**
 Мигранти: **ДАМИР КЛАРИЋ, ЈАКОВ КЛАРИЋ, БРУНО МЛИНАРИЋ, СЕНКО МЛИНАРИЋ, ЕМИЛИЈА ШУШКОВИЋ**
ЈАКОПАЦ

Представа траје 2 сата и 30 минућа, са паузом.

Међународна селекција „Кругови“
МОЈИ ТУЖНИ МОНСТРУМИ

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРКЕ

МОЈИ ТУЖНИ МОНСТРУМИ, текст Мате Матишић, режија Вито Тауфер, Градско драмско казалиште Гавела, Загреб (Хрватска)

Најновији комад Мате Матишића *Моји тужни монструми* тематски и стилски се надовезује на његове раније *Људе од воска*, у погледу ироничног поигравања са аутобиографским елементима, у пиранделовском сплету стварности и фикције. То турсно, измичуће тло одраза стварности, често урнебесно комично, без пардона руши стереотипе и предрасуде, личне, као и друштвено-политичке. Уз оштрије или нежније црнохуморне тонове, у зависности од природе питања која се претресају, аутор отвара теме односа између позоришта и друштва, нормалности и лудила, значења и последица популарности, као и закопаних ратних траума и злочина. Као и *Људи од воска*, и овај текст и представа у режији Вита Тауфера жанровски су разнолики, фрагментарне структуре. Радња се дешава на различитим местима, од Загреба, преко Далматинске загоре до Београда, и има елементе сатиричне и црне комедије, напетог трилера, али и трагедије античких размера. Изузетно спретни глумци играју више улога, између стилизације и опипљиве, дирљиве психолошке истинитости, градећи сценски изазован и вредан одраз нашег света и његових замагљених граница између лудила и нормалности, добра и зла, комедије и трагедије.

Ана Тасић

ЕКС ЛИБРИС

МАТЕ: Нисам уопће нервозан, али немам више сућути за такозване препознаваатеље „истине“ у ономе што ја ставим на папир. (*Ћривидно мирно*) Ок. Госпођо Лидија... Или како год се зовете... (*заљеган у Лидију*) Гледајте сада ви мене у очи. Ако желите тако разговарати, може... Можемо и тако... И видите, није мој проблем ако се неко препозна у неком мом одвратном лику. Штовише, драго ми је да се препозна. Макар и постхумно. Зато сам га и написао, јер је одвратан. Штовише, вашу посјету и оптужбу доживљавам као комплимент, јер до сад су ме због писања углавном прозивали живи, ово је први пут да ми се мртви јављају-живо... То мом писању даје још већи смисао. Нисам ни слутио да сам толико добар па да због мог писања покојници протестно улазе у туђа тијела... Али, ако ви доиста јесте та за коју се издајете- стварно би било лијепо да оставите на миру госпођу Лидију... (*штендециозно*) Изађите из жене. У паклу вас нестрпљиво чекају- Јасна.
ЛИДИЈА : (*урликом*) Не зови ме Јасна!

МАТЕ : Можете се указивати мени или коме год, као Го-спа- колико год хоћете... Али, ја никад јавно нећу изговорити ваше име. Баш зато јер знам колико вам је то важно. Никад се ниједан мој лик неће звати ваши именом, јер злостављачица дјецe не заслужује да њено име носи ниједан мој споредни, а камоли главни лик. Зато Јасна желим вам покој вјечни у забраву и анонимности... Јасна... Јасна... Јасна...

(Мате Матишић, *Моји тужни монструми*)

ПИСАЦ

Мате Матишић
(1965)

Хрватски књижевник, филмски сценариста и музичар. Иако је три пута добио Златну арену за најбољу филмску музику, најпознатији је као аутор позоришних комада и филмских сценарија, међу којима се истичу *Живот са сјестрицом*, *Маршал* и *Свећеникова дјеца*.

Драме: *Анђели Бабилона* (Хрватска свеучилишна издавачка кућа Загреб, 1996), *Бљесак злајног зуба* (Хрватска свеучилишна издавачка кућа Загреб, 1996), *Синови умиру први*; *Легенда о свештом Мухли* (Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, 2005), *Посмртна шрилоџија* (Хрватски центар ИТИ – UNESCO Загреб, 2006).

Сценарији за филмове: *Живот са сјестрицом* (1988), *Како мртви зајвејају* (1998), *Фине мртве дјевојке* (2002), *Није крај* (2008), *Свећеникова дјеца* (2013).

Музика за филм: *Како је почео рај на мом ошћоку* (1996), *Маршал* (1999), *Та дивна силијска ноћ* (2004), *Свећеникова дјеца* (2013).

РЕДИТЕЉ

Вито Тауфер
(Љубљана, 1959)

Дипломирао је студије режије на Академији за гледалишце, радио, филм и телевизију у Љубљани (1985). Од тада је режирао више од сто драмских представа, неколико опера и филм. Од 1989. запослен је као стални редитељ у Словенском младинском гледалишчу у Љубљани. Сарађивао је са бројним позориштима широм бивше Југославије, те је за свој рад примио велики број међународних признања. Као младог проглашавали су га *Малим принцем југославенског театра*, док је у својим средњим годинама и даље одржао статус једног од најзанимљивијих редитеља у региону. У своје представе Тауфер уводи поп иконографију, технику паралелне драматургије и друге новитете с којима је битно означено позоришну продукцију осамдесетих и деведесетих година 20. века. Добитник је многобројних награда и признања, неколико Борштникових награда, неколико Ловорових вијенаца сарајевског МЕСС-а, Стеријине награде, награде „Марул“ Марулићевих дана, Прешернове награде, а бројне његове представе проглашене су најбољима на разним фестивалима.

КРИТИКА

Обновљена велика сцена „Гавеле“ отворена интимном драмом Мате Матишића

(...) *Моји шужни монструми*, нова драма Мате Матишића којом је у сриједу отворена обновљена велика сцена „Гавеле“, својерстан је зрцални одраз *Људи од воска*. Аутор се јасно ставља на чело свих својих монструма показујући да ни сви ми остали нисмо далеко, почевши од новинара којима припада сам почетак представе, свима нама који га свако толико прогањамо за интервју. Вјерујем да се понеко и „штрецнуо“ у мраку казалишта. У своју одбрану могу само рећи да га увијек назовем и пристојно питам (један једини пут), а када он каже: „Не хвала“, на томе и останемо. Опет су ту три приче: једна о посљедицама разуздане рокерске младости, друга о родном селу у Имотској крајини и трећа, најособнија (али и најлуђа) о његову статусу старатеља.

Нема овдје више скривања, све је огољено замало доazine документаристике, што код овог аутора значи да се

очекују нове реакције, посебно оних који представу нису гледали. Данашњи писац, а некадашњи рокер, сада је Мате, више се не скрива иза ликова који носе нека друга имена. Његов живот само је његов, на публици је да одлучи колико ће му вјеровати, а што му више вјерује, јасније види мјесто и тренутак у којем живи.

Има овдје и неке до сада код Матишића не толико уобичајене лепршавости. Ово је и драма с добро угођеним, вишеслојним, хуморним елементима које потенцирају и редатељ Вито Тауфер и одлични глумци. Али ово је и својеврсна игра с драмском формом, јер на тренутак смо у нечијем животу, а секунду касније у сапуници сатканом од тог истог живота. Баш та истраживања казалишта и стварности добро је угодило редатељу, јер ако су *Људи од воска* били драмска суита у три ставка, ово је много интимније дјело. И сам аутор *Монструме* назива „драмским дневником“, а тако му је приступио и цијели ауторски тим.

Главни редатељеви сурадници овдје су сценограф Лазар Бодрож, аутор глуме Шимун Матишић и Ивана Буљан Легати, која је била савјетница за сценски говор, уз Катрину Пејовић, која је била савјетница за српски језик. Живко Аночић толико је увјерљив у главној улози да се на тренутке чини да и физички постаје сличан Матишићу, а Јелени Михољевић, уз три одличне улоге иде и похвала за три различита говора у овој представи, од којих је сваки беспријекоран. Мали, а заправо јако велик ансамбл ове представе чине и Антонија Станишић Шперанда, Филип Шоваговић (урнебесан као остарјели конобар у београдском хотелу), Свен Шестак, Фрањо Дијак (потресан у предсмртној исповиједи), Ивица Пуцар и Мада Першић.

Бојана Радовић (*Вечерњи лист*, 17. новембар 2023)

Монструми су у мени и ја у њима

Када је Мате Матишић 2016. објавио, а ХНК у Загребу исте године праизвео (у режији Јануша Кице) *Људи од воска*, одмах су започеле расправе о подударану тог дјела са стварношћу. Но, у бити, то је небитно. Бит је да фикција и факција супостоје. Аутор је обиљежен својом факцијом, макар писао о нечему наизглед далеку од његове биографије. А када не пише о нечем далеком, већ јасно даје до знања да црпи мотиве из особног искуства, тај исти аутор неодвојив је од лика. У *Људима од воска* протагонист драме звао се Виктор, био је „драмски писац и сценарист, бивши рок-гитарист и поп-рок-звјезда бивше Југославије“. Већ по том опису било је јасно да Матишић у Виктор уписује себе не само у оној мјери у којој то ради сваки аутор него изравно и конкретно. Након што су *Људи од воска* истовремено изазвали лавине одушевљења и душебрижничког неодобравања, Матишић се враћа сличним темама. У *Мојим шужним монструмима*, праизведенима у загребачком ГДК-у „Гавела“ у режији Вите Тауфера (као прва представа на Великој сцени казалишта у Франкопанској након дуге затворености због обнове), протагонист је и даље драмски писац и бивши рок-гитарист, но више се не зове Виктор, већ Мате.

Лик аутора зове се, дакле, једнако као његов творац, који сједи у публици и, на крају премијере, излази на поклон. Три одвојене драме (*Гледај ме у очи*, *Ми шу*, *Ауштрам за*

Милицу, постављене су у представи у „Гавели“, уз њих, драмски дневник *Моји шљужни монсјџруми* чини још и драма *Колумна мртвој дјешети*) сведене су на Мату, његову супругу Ану те још тек неколико особа. У *Гледај ме у очи* у Матину стану појављује се Лидија, жена која тврди да је трансплантацијом рожнице повезана с Јасном, удовицом којој је скрбништво над дјецом преузео Виктор у *Људима од воска*. Други сегмент представе, *Ми џу*, одмиче се од Матина дома и враћа се у његово родно село (Ричице, наравно, исте оне које стоје на почетку сваке Матишићеве биографије), гдје Мате на локалном гробљу посјећује покопане претке, али и разгледава гробницу коју намјерава купити. При том сусреће мјештане, сви се, дакако, знају, удовица Слава трпи суставна силовања мушких сусељана као да се ради о нечем најнормалнијем, у једној се гробници скривају мигранти, а један од кријумчара, након што је на мобител снимом властиту исповијед и повјерио га Мати, почини самоубојство. Трећи сегмент, *Ауџограм за Милицу*, смјештен је у београдски хотел, гдје рецепционар Станислав, закупљен сумњом да је Мате као млади рок-гитарист „петљао“ с његовом супругом, глухонијемом Милицом, прво Мату подвргава детектору лажи, а затим Мате заиста добива прилику поновно се насамо сусрести с Милицом.

Сва та збивања, често у препознатљиву Матишићевом ауторском потезу, на рубу гротеске која граничи с фантастиком (а у случају прве приче, и преко њега), редатељ Тауфер уз помоћ сценографије Лазара Бодрже и костима Марите Ђопо поставља у врло реалистичан визуални контекст. Редају се Матин и Анин стан, гробље у Ричицама, хотелска соба у Београду. Нема околишања ни покушаја да се сценским ефектима замагли или надопуни драмска радња. Све је уписано у текст. И у ликове, који се од тог текста, а онда и од његова аутора, не покушавају нити желе еманципирати. Живко Аночић предводи ансамбл представе као Мате. Улогу драмског писца Аночић тумачи као смушена, плаха и несигурна мушкарца, који најрадије „не би био овдје“, када дође до неке неугодности. Посљедњих је година Аночић нанизао више улога тога типа, у свакој бивајући врло конзистентан и увјерљив. Антонија Станишић Шперанда обликовала је Ану као особу из Матина, а не властитог живота, што је штета, јер се чини да лик има потенцијала за више. Зато је Јелена Михољевић из сва три лика која тумачи (Лидија, Слава, Милица) извукла самосвојне, бритке, препознатљиво црнохуморне персоне. Слично је успјело и Филипу Шоваговићу с ликовима Фабијана (Лидијина брата) и Стипе (једног од кријумчара на гробљу) те минијатуром хотелског послужитеља. Фрањо Дијак увјерљив је као Иван (кријумчар самоубојца) и Станислав (рецепционар), а особито треба похвалити глумчево суверено баратање имотским говором у другој и српским језиком у трећој драми. Добре је минијатуре остварио и Свен Шестак као Љубан (кријумчар) и Милан (оператер детектора лажи).

Моји шљужни монсјџруми освјешћују како казалиште може бити мјесто суочавања. Првенствено са самим собом, односно монструмима који му понекад, као у овој представи, осигуравају зачудне емотивне врхунце.

Леон Жганец-Брајша (*Вијенац*, 23. новембар 2023)

ИНТЕРВЈУ

Николина Фригановић

Мама – у пролазу, али не баш, у представи „Мали ратови и кабине Заре“

СЛОБОДА, ТО СУ СУНЦОБРАН И ЈЕДНА ЛЕЖАЉКА НА ПЛАЖИ

Николина Фригановић изврсна је бањалучка глумица коју смо имали прилику да гледамо на Стеријином позорју. У представи с којом је ове године дошла у Нови Сад – *Мали ратови и кабине Заре*, игра Маму у пролазу, али не баш. Баш тако се, на име, зове њена јунакиња, која изговара кључну реченицу у представи, да су права и једина слобода која вреди – сунцобран и једна лежаљка на плажи. Никако одлазак у – било који – рат.

Рат се завршио пре 30 година. Стално кажемо, нећемо више о рату, а – ево – опет причамо о њему. Као да још није готов, као да још увек тиња...

Надам се да ће доћи крај томе. Историја нас учи да је неки рат, нажалост, увек актуелан, али ја желим, и бирам да вјерујем, да ће доћи крај ратовима.

Један јунак у представи каже да у Босни више вреди мртав него жив човек. Да ли се то страшно вредновање можда у међувремену ипак променило у корист живог човека?

Страшна је и дивна та Босна, та земља у којој сам се родила и живим. Жао ми је што нам је бог дао такву љепоту, с којом не знамо шта ћемо. Што бројимо мртве, што се такмичимо у неким лошим стварима... И то је веома болно за неког ко је тамо одрастао, живи тамо и воли ту средину...

Жене у овим нашим ексјугословенским географијама често боље од мушкараца перпетуирају патријархалне тековине Балкана. У једну од њих спада и она око које је исплетена једна од сцена/прича у представи, када мајка каже кћерки: „Нећеш ваљда оставити мајку, ја своју никада не бих оставила“. Зашто су наше мајке тако фаталистички настројене и одлазак детета од њих сматрају издајом?

Постала сам мајка пре осам година и страшно се борим с тим стварима када их чујем кроз посао или приватан живот. Ми нашу дјецу везујемо за нас и обавезујемо их,

Фото: Б. Лучић

оптерећујемо, не дамо им да живе онако како припада њиховим годинама и њиховом бићу. У реду је да их усмјеравамо до неког тренутка, дајемо подршку, али их у једном тренутку треба пустити да сами порину у тај свој живот. Не треба им стално стајати над главом. То није здраво. Мени је то показатељ неповјерења, а то неповјерење показатељ несигурности. Трудим се свим силама да то раскринкам када видим у себи, када тако зазвучим, јер не желим да се претворим у такву мајку.

Да ли је прошло довољно година од рата да људи разумеју и као концепт живљења прихвате реченицу коју изговара твоја јунакиња да су сунцобран и једна лежаљка на плажи најважнија слобода, а не никави ратови?

Вјерујем да јесте и волела бих да људи разумију колико је важна та порука. Она све говори. Ја увијек бирам ту слободу – сунцобран и једну лежаљку.

Шта има у тим кабинама „Заре“?

Не знам, али кажу да су то неки моменти у којим су се људи суочавали са собом. Кажу да су имали неке такве моменте у кабинама...

Мото фестивала су постапокалиптичне светлости позорнице. Шта је то постапокалиптично у позоришту? Какво је позориште које гледаш, у којем играш?

Мислим да позориште доживљава неку врсту промјена, да пролази кроз турбулентни период. Другачији су стилови, представе су различитих формата, тема, другачији су начини на које се ради представа...

А прича, где је у свему томе прича која нас је одржала?

Мени недостаје прича. Пре који дан сам рекла да, колико год су ми узбудљиви овакви пројекти – јер смо ми углавном били у класичним форматима, и ма колико да су ми ово драгоцене искуства, и ма како бих вољела да радим свашта, да кроз очи различитих редитеља видим позориште, ипак ми недостаје оно стопостотно класичног типа: да има сценографију и музику, костим епохе. Једна права, старинска представа. Не знам зашто, можда зато што старим, што улазим у неке године, али мислим да то позориште никад неће нестати и да ћемо му се враћати.

Можда је такво позориште авангарда будућности, јер сада оно документаристичко и тзв. алтернативно постаје озбиљан мејнстрим у нашим театрима...

Могуће, али како год да се дешавају ствари око нас, какве год да су друштвенополитичке прилике и потреси, мени је позориште још увијек ту за спас људске душе.

За спас је потребно да се чују речи које упозоравају на невољу и грешке. Хоће ли публика да их чује – те поруке које глумци шаљу са сцене. Има ли ко да их чује кад се у позоришту изговарају и оне које нису баш угодне?

Позориште то говори, и то често.

А реакције?

Реакције су индивидуалне, али битно је да постоје. И било каква реакција значи да смо живи, а кад смо живи, онда има наде за све.

Снежана Милетић

**Наташа
Иванчевић**

Мама – која је Мала из прве приче у представи „Мали ратови и кабине Заре“

ПОЗОРИШТЕ КАО ТЕРАПИЈА

Глумица Наташа Иванчевић за Билтен говори о представи *Мали рајтови и кабине Заре*, о раду са Ивицом Буљаном, о томе зашто у првој сцени представе плаче, о томе шта смо освестили, а шта тек треба освестити, о томе да и даље верује да позориште може да промени свет...

У представи *Мали рајтови и кабине Заре* бавите се и односом мајке и кћерке, токсичним, пуним неспоразума.

Због лоших околности одрастања мајке тај однос је лош, ето на крају како може једно нежељено дијете да расте? Мада је љубав мајке према кћерки неоспорна, али она никад није доживјела своје дјетињство, ни младост да би сазрела као жена, да би била зрела да роди дијете и то је та прерана нежељена трудноћа и недодоживљени живот мајке – све је то утицало да тај однос буде лош.

Како је текао рад са Ивицом Буљаном? Колико је то био, да парафразирам редитеља, и терапијски процес?

Ми смо имали један врло занимљиви процес. Као глумица баратам потпуно другачијим средствима и терминологијом,

али смо негдје у неким причама дошли до тога. Ивица и ја заправо исто мислимо, али долазимо различитим путевима до истог рјешења. У процесу смо морали проћи једну врсту отварања, ми мислимо да смо отворени, да немамо проблема, да можемо да играмо било шта... али онда се испостави да и те како као глумци имамо оградe, имамо стид или зазор да се до краја отворимо и приђемо сцени или улози онако како треба. У том смислу имали смо неку врсту терапије са Ивицом и сви смо негдје избацили оно најбољније што је у нама. Поједине дјелове тих наших исповјести, отварања.

Сенад Милановић

Брат – који је сродна душа у представи „Мали ратови и кабине Заре“

УНЕТИ ПРОМЈЕНУ БЕЗ СТРАХА

Глумац Сенад Милановић говори о слободи коју је освојио током рада на представи *Мали ратови и кабине Заре*, о капацитету човека да опрости и дозволи себи здрав раст...

У представи се бавите трансгенерацијским траумама, а Ви за представу кажете да она не само да поставља питања него нуди и решење. На који начин?

Мени је најдивније у овој представи то што се бавимо и тиме како пресећи трансгенерацијску трауму. Мислим да је у овом тексту, што је мени бар остало најмоћније у души, да лик Непожељне коју један човек истјера из града у ком се родила, а она на крају одгаја његово дијте у Паризу, е, мислим да је то пут за све нас како опростити некоме и како пресећи ту трауму. Лик Непожељне пролази кроз прошлост и будућност и на један начин нам нуди и рјешење. Ово није представа која само поставља питања, мислим и да нуди рјешење за све нас, управо опростом. Прво опростити себи, онда опростити свим другим људима. Сви кад се родимо већ носимо неке трауме са собом, зависи гдје си се родио – већ ти је наметнута траума, да волиш или мрзиш неке друге. Питање је како се изборити са тим поготово у породицама које су дисфункционалне. Наравно, можда ми који долазимо из функционалних породица и немамо те трауме, можда их неко пре нас ријеша, па нас не дочекају... У дисфункционалним породицама гдје родитељи не знају како се то ради, или су и родитељи под траумом, онда је тешко. Зато је нама та прича важна, а долази од нас и ауторке из Бања Луке, радња је смјештена у Бања Луку... на више начина нам је важна ова представа. Осим тога, ово је искорак у репертоару Народног позоришта Републике Српске, јер смо се одлучили за ту врсту перформативног театра. Овдје су у првом плану млади људи, као што је и Вида Давидовић млада ауторка.

Занимљиво је, док смо на пољу траума, ова представа се, управо сам разговарала са Вашом колегиницом Наташом Иванчевић о томе, бави и траумама којих нисмо у потпуности свесни.

Ух, и те како. Мислим баш кроз лик који тумачи Наташа, о врло младој дјевојци која је постала мајка а није заправо стигла да одрасте, кћерка јој и каже да никада

Фото: Б. Лучић

Преплитање времена у представи која се одвија деведесетих година двадесетог века и у двадесет првом веку, даје нам увид у оно што човек носи са собом, оно са чиме се јесте или није обрачунао, а скреће нам пажњу и на оно чега у том пртљагу, да тако кажем има, а да ни не знамо да и то носимо.

Управо тако. То се заиста тако дешава и преплиће. Редовно плачем када је прва сцена, јер сам одрасла у Сарајеву у том времену пред рат, у рату... имам ту горчину у себи, као да говорим: ех, не знате ви шта вас даље чека. Тако да је тачно то што кажете. Нисмо ни свјесни шта је нас формирало као особе када погледамо тај период од пре двадесет или тридесет година.

Мото овогодишњег Позорја је (Пост)апокалиптичне светлости позорнице. Како га Ви тумачите?

Рекла бих да је Ана Тасић оптимистична (смех). Не бих да мрачим, али мислим да доживљавамо апокалипсу. Ево, видећемо гдје ће то да изађе. А позориште се са том својом свјетлошћу бори да улије публици неку врсту упозорења шта их чека ако одемо до краја тим путем.

У оквиру Позорја дешава се и међународна конференција са темом која се бави позориштем и политичком коректношћу. Како видите тај однос?

У сваком случају позориште је само по себи опозиција, оно мора да буде критика. То је из позиције наше чисте позоришне душе. Али чињеница је да знамо да будемо јако злоупотребљени. Нисмо тога поштеђени. Нисмо ничим заштићени, а умјетност је иначе коментар на стварност. Ако не можемо да поправимо свијет, у шта ја још ипак вјерујем, (смех) онда бар морамо да упозоримо.

Наташа Гвозденовић

Фото: Б. Лучић

није могла да замисли да има одраслу мајку. Скупа реченица. Тешко је као што сте рекли да родитељи нису освјестили то. Али видите да дјеца могу ако вјерују у себе и слушају срце, као наша јунакиња, коју сви желе да задрже за себе, али она на здрав начин одлази и говори им да иде да одрасте, да се промјени. То је нешто најљепше, најхуманије у овој представи, та порука.

Како гледате на процес који сте прошли са редитељем Ивицом Буљаном?

Радили смо временски кратко, мјесец и по дана, али смо имали врло интензивне пробе. Нисмо излазили мјесец и по дана из позоришта. Почели смо са оним што Ивица најбоље ради, а то је психоанализа, отворио нам је очи свима, показао нам је како може да се долази до рјешења, а да то нису класични путеви. Та његова спремност нама није дала да посумњамо у овај пројекат. Направио је тим од нас, његова моћ да учини да глумци чувају представу, мислим да је то нешто заиста драгоценост. Су-тра бих поновио сарадњу са њим.

Који је Вама драгоцен увид који сте понели из овог процеса?

Одрастао сам као глумац током овог процеса, тако се осјећам. Ово је прва професионална представа перформативног театра који ја радим. Овакве представе које имају отворену форму дају ти слободу да на сваком игрању унесеш нешто ново, без страха да ли ће то да помјери ритам или концепт који је редитељ замислио.

Наташа Гвозденовић

ДАНИ КЊИГЕ

БОРБА ЗА САВРЕМЕНУ УМЕТНОСТ КОЈА ЋЕ СУТРА ПОСТАТИ БАШТИНА

У четири сусрета колико ће их бити у оквиру овогodiшњег програма Дани књиге, промовисаће се чак 14 нових театролошких издања, најпре Стеријиног позорја али и других издавача који објављују студије, монографије, часописе и другу театролошку литературу. Разговоре модерира др Ружа Перуновић.

На јучерашњем сусрету представљена су издања Стеријиног позорја: књиге **Милоша Латинковића** *Између змаја и његовог њева*, **Предрага Јакшића** *Мојив самоубиство у драмском сиваралаштву Биљане Србљановић* и часопис за позоришну уметност **СЦЕНА**. Представљена је монографија **Чаробњак сцене** посвећена **Герославу Зарићу Геру**, чији су издавачи Службени гласник и компанија Центер.

Фото: С. Дорошки

Монографију *Чаробњак сцене* приредио је Александар Милосављевић, а сачинио Живадин Митровић. Заправо је, по речима Милосављевића, „то Митровићева књига, грандиозна и репрезентативна, за коју је Небојша Ромчевић написао уводну студију”.

„Много сам тога од Гере научио, пре свега да сценографија није декор, већ она игра у представи. Сценографија може да буде фасцинантна, али ако не ради за представу може, на жалост, да постане декор”, рекао је Милоса-

Фото: С. Дорошки

вљевић додавши да је „Герослав Зарић и мајстор осмишљавања простора у амбијенту, који задатости у представи претвара у игру. Овај изузетан уметник прошао је пут од уличног сликара до добитника бројних награда, од кога су неки чувени редитељи научили и савладали нешто што се не учи на факултету“.

„Задовољство ми је да вас поздравим у име редакције часописа *Сцена*, који наредне године обележава 60 година постојања. Врло смо поносни на тај континуитет рада – пред читаоцима су и данас текстови о теорији и историји позоришта, интервјуи, те домаћи драмски текст, чије је објављивање и промовисање заправо мисија Стеријиног позорја“, рекла др Ружа Перуновић, секретар Уреднишва.

Да је *Сцена* једини часопис за позоришну уметност који има такву редовност подсетио је главни и одговорни уредник Милош Латиновић и рекао да данас, када је све мање оних који узимају у руке писано штиво, постоји повећано интересовање и сарадника и читалаца за овај часопис, те позвао заинтересоване на сарадњу.

„Читајте *Сцену*, цаба је – поручио је Александар Милосављевић – то је часопис који се не продаје, он се дели људима који читају али и институцијама, академијама... Подсетио је да постоје ствари на којима не треба зарађивати, те да „ова држава треба да их подстиче и улаже у позориште, јер оно је важан сегмент живота. Не треба се борити само за баштину, већ и за савремену уметност која ће сутра постати баштина“.

Др Ружа Перуновић скренула је пажњу на рубрику *Образовање*, где се позориште повезује са образовањем, као и на приказе нових театролошких издања.

Фотос: С. Дороски

„Књига Милоша Латиновића *Између змаја и његовог тнева* садржи осам есеја и једну критику, бави се разним темама из савременог позоришта и друштвено-политичког живота повезаног са позоришним искуством, у којој се сусрећемо са преплитањем романсијерског и театролошког“, рекла је др Перуновић.

Милосављевић је, констатујући да је Латиновић космополита, а да је његов родни Банат – свет, навео многобројне Латиновићеве „улоге“, од менаџера, директора

Битефа, есејисте, литерате, новинара, који поседује способност људи који пишу о појавама у стварности на литерарно релевантан начин.

Милош Латиновиће се, говорећи о стварању текстова у овој књизи, духовито подсетио свог путовања од Кикин-де до Новог Сада, незаборавног седмочасовног гледања *Галеба* са својом кћерком, те својих новинарских дана.

„Веома смо поносни на ово издање, пред нама је књига која доказује да је мотив самоубиства присутан у свим драмским текстовима ауторке, а аутор је теми приступио са социолошког, психолошког и филозофског аспекта“, најавила је др Ружа Перуновић књигу *Предрага Јакшића Моштив самоубиства у драмском стваралаштву Биљане Србљановић*.

„Самоубиство је један од најдоминантнијих и најснажнијих мотива на којима почива драмски свет Биљане Србљановић“, рекао је Миливоје Млађеновић. „Јакшић, може се рећи у овом научном делу у коме се може уживати, указује да је самоубиство узрочно-последично повезано и са транзиционим периодом југословенског/српског друштва у којем су ове драме настале, али и са савременим друштвом Западне Европе и Америке. Мотив самоубиства анализиран је тројако, а теоријска обрада мотива самоубиства у овим драмама заснована је на елементима театролошке, књижевне, естетичке, филозофске, психолошке и социолошке теорије. У књизи је коришћена обимна стручна литература. У аналитичком делу рада аутор најпре разматра рашчарани свет јунака у одабраним драмама, полазећи од филозофске дефиниције појма рашчаравања, као 'растакане зачараног света' (Чарлс Тејлор)... Ово је озбиљна студија, јасно постављена и компетентно изведена“, рекао је, између осталог Млађеновић.

Аутор књиге *Предрага Јакшић* нагласио је да се искључиво бавио текстом, а не изведбом савременог текста, а опус Биљане Србљанови је идеалан у том контексту.

„Биљану Србљановић сматрам писцем апсурда, драмског жанра трагикомедије, а овај опус је права парадигма савремене српске драме. То су, између осталог, разлози који су ме мамили да то ближе истражим, јер су њене драме другачије и драматуршки врло занимљиве“, рекао је Јакшић. „Србљановићева се бави драмом живота, ту је много мањих живота који постају контраживоти, чији јунак је незаштићен и нема његове конверзације са околним светом. Када бисмо читали само дијалоге у драми такође бисмо дошли до мотива, разлога јунака за самоубиство“, рекао је Јакшић, аутор књиге за коју је Иван Меденица рекао да је краси научно поштење, да је јединствена и да јој изражава многе комплименте.

Бранислава Опрановић

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

17. Међународни симпозијум позоришних критичара и teatroлога

ПОЗОРИШНЕ МАСКЕ ПОЛИТИЧКЕ (НЕ)КОРЕКТНОСТИ

Током првог дана 17. Међународног симпозијума позоришних критичара и teatroлога, академици и критичари из различитих делова света својим су презентацијама понудили различита, повремено опречна, али најчешће комплементарна виђења политичке коректности и утицаја овог феномена на савремене извођачке уметности. Позитивна и негативна виђења политичке коректности, али и она изнијансирана која увиђају њену комплексност, смењивала су се кроз презентације, али оно што је овај скуп разликовало од већине јавних расправа о политичког коректности јесте што се одвијао у неполаризујућој, продуктивној и дијалогској атмосфери.

О релевантности теме симпозијума за савремено позориште сведочила је и презентација пленарног говорника **проф. др Ивана Меденице** о утицају политичке коректности на сценске интерпретације класичних драма. Говорећи о презентизму, грани студија позоришта и драме која се развила почетком 21. века и по којој редитељи приликом инсценација имају право да класичне драме тумаче из перспективе савремених вредности, Меденичина презентација наглашава да су савремене режије класике полигон за исказивање и сучељавање вредности савременог друштва колико и било која друга сфера јавног живота.

Ово виђење је индиректно потврдило неколико говорника током остатка симпозијумског дана. **Проф. др Агата Јунику** говорила је о савременим хрватским режијама *Краља Ибија* Алфреда Жарија и *Црнаца* Жана Женеа који више нису посматрани као авангардни пропитивачи театарске форме – јер та врста провокативности двојице писаца давно је прошла – већ као повод да се преиспитају вредности савременог друштва попут односа према црначкој популацији, у случају Жаријеве драме. **Ивана**

Фото: Б. Лучић

Слуњски је говорила о Шекспировом *Кроћењу* *Торойади* у режији Селме Спахић која причу тумачи пре свега из перспективе насиља према женама. С друге стране, **др Адам Елстон** је у својој презентацији о декадентном стилу говорио о скоријим британским режијама Оскара Вајлда и субверзивном потенцијалу декаденције, како у викторијанском добу, тако и у савременог Британији.

Поред режија класика и њиховог значаја за савремене идеолошке дебате, на симпозијуму је било речи и о ширем историјском контексту политичке коректности. **Др Ана Девих** је понудила социолошко виђење дискурса о политичкој коректности у америчком друштву од 1980-их до данас. Говорећи о друштвеном контексту другог периода и на другој страни планете, **др Трина Нилена Банерџи** нас је упознала са формом „народног театра“ у Индији 1940-их који је служио као агит-проп средство едукације сиромашних народних маса током репресије Другог светског рата и британске империје.

На контекст домаћег позоришта осврнуо се **Андреј Чањи** који је закључио да политичка коректност није императив домаће сцене, већ да њена примена зависи од личних моралних начела позоришних аутора. То је условљено репертоарском неодређеношћу већине институционалних позоришта, али се на независној сцени може уочити већа посвећеност темама људских права. С друге стране, **др Светислав Јованов** анализирао је драму *Радован Трећи* Душана Ковачевића, испитујући њен хумор који би се по данашњим стандардима сматрао политички некоректним.

Велики одзив позоришних критичара и teatroлога из различитих делова света условио је густ и разноврстан програм симпозијума, те је на јучерашњем дану учествовало још неколико стучњака чији се радови налазе објављени на сајту Стеријиног позорја, у оквиру секције 17. Међународног симпозијума позоришних критичара и teatroлога.

Борисав Матић

Фото: Б. Лучић

Промоција позоришне музике Митра Суботића Субе

ОПСЕДНУТ МУЗИКОМ, ЧИСТ У СВОМ СТВАРАЛАШТВУ

„Био је тачно оно што треба, фино, пристojно биће, опседнуто музиком, чисто у свом стваралаштву. На ових седам милиона људи, довољно је петоро таквих као Суба, који ће направити метапрограм да би свет постао бољи“, сублимирао је Зоран Јањетов, пријатељ и животни саборац Митра Суботића Субе (Нови Сад, 1961–Сао Паоло, 1999), готово све што је на јучерашњем сусрету у горњем фоајеу сцене „Пера Добриновић“ речено о њему и његовој позоришној музици.

На промоцији компакт диска „Суба“ и сусрету са успоменама на рад једног од најпознатијих домаћих музичких имена, пионира електронске музике, који је компоновао и позоришну и филмску музику, подсетили су уметникова мајка и управитељка Фондације „Митар Суботић Суба“ Ружа Суботић, чувени новосадски стрип уметник и Субин најбољи пријатељ Зоран Јањетов Јања, редитељ Тибор Вајда те приређивач музичког издања Бошко Бута. Ово музичко издање представља пресек Субиног композиторског рада за позориште, а на диску је музика из десет позоришних представа. Многи Субини радови које је стварао за театар, на жалост, нису сачувани.

„Јако ми је жао што тај материја не постоји, али верујте ми на реч, све је звучало савршено. Договарали смо се у неколико речи, без сувишног текста и објашњавања. Рекао сам му само да не желим пропратну музику у позадини, већ музику која је присутна на сцени, која је део представе. И тако је и било – ја рекао, он направио, ничег сувишног“, овако је описао сарадњу са Субом Тибор Вајда, редитељ драме *Еквус* Питера Шефера у извођењу Новосадског позоришта.

Бошко Бута је говорио о Субиној неутољеној и неугаслој жеђи за знањем и упознавањем других култура, његовој опсесији музиком. „Од енормне количине материјала, Субине музике за сцену тешко је било изабрати и сачинити компакт диск. Не треба заборавити да је у раним радовима који су презентовани на ЦД-у све радио ручно, нису постојали синтисајзери и велики опремљени студији. Суба у музици спаја неспојиво, отуда у свему и фолклорни елементи, гусле и гајде, те ширина и блискост у афинитетима са књиженошћу и позориштем, као и јако израженим сопственим печатом“, рекао је Бута подсетивши и на Субину сарадњу са Надом Кокотовић, Харисом Пашовићем, Богданом Рушкуцем...

Импесије и сећања на пријатељство, заједничко одрастање и непресушне разговоре увек зачињене комичном нотом изнео је Зоран Јањетов.

„Живео је у музици и био њоме опседнут. Његова музика није зависила од средстава којима се стварала, од справа и студија, од онога што је имао правио је увек нешто ново, мимо и ван свега, ван данас званог друштвенополитичког контекста. Наравно, пратио је и упијао све око себе, осим глупо-

Фото: Ф. Марковић

сти, а то се и рефлектовало у његовим радовима у којима је увек све филтрирао, узимао неупотребљено и 'кварио' га на свој начин. Увек је нешто мењао, никад ништа није узимао и преносио у изворном облику. Волео је да буде мистерија, човек у позадини иза сиве завесе, а мозак тајне организације, лудило... Темеља је било много, а недостаје ми новог материјала. Да га има, то би данас било гигантско чудо“, рекао је Јањетов пред пријатељима и многобројним поклоницима рада Митра Суботића Субе.

Бранислава Опрановић

Чудесна, емпатична, футуристичка изложба

ДОДИРНИ РЕЧ (ТАКТИЛНЕ СЦЕНОГРАФИЈЕ)

Уђете у хол Újvidéki Színház/Новосадског позоришта по тачно обележеној стази, приђете табли на којој су српким, мађарским језиком и Брајевим писмом исписана упутства: Ви сте овде, Инсталација, Улаз, Путања, Узети слушалице... Кад то прочитате, свако на писму и језику које је изабрао, пут ће вас водити до студента који ће вам, ако је то потребно, ставити на очи црну маску, а на уши слушалице преко којих ћете примити звук и текст. На овај, за нас још увек не свакидашњи и неуобичајен начин, обићи ћете и погледати/„погледати“ изложбу Додирни реч (Тактилне сценографије).

Ову чудесну, паметну, емпатичну, ангажовану и, за наше прилике, футуристичку тактилну уметничку инсталацију, најпре намењену слепим и слабовидим особама, организовали су и извели синоћ, у оквиру пратећих програма Стеријиног позорја, чланови Удружења грађана РеАктор, те професори и студенти Одсека за уметност и дизајн са Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Нови Сад. Концепт, идејно решење и координацију пројекта потписује Дарија Драгојловић, визуелна уметница, чланица РеАктора. Главни партнер на пројекту је Стеријино позорје. Изложбу можете посетити сваки дан до 3. јуна од 16 до 19 сати.

Фото: Б. Лучић

Подухват Додирни реч (Тактилне сценографије) део је пројекта који се заснива на сарадњи Удружења грађана РеАктор са Факултетом техничких наука Нови Сад (студенти и наставници са два предмета на Основним студијама Сценске архитектуре, технике и дизајна: Нови приступи дизајну простора у уметности и култури и Сценска архитектура – дизајн архитектонског простора 2 и студенти са Мастер студија Сценске архитектуре и технике, предмета Сценска архитектура), Школом за основно и средње образовање „Милан Петровић“ и песникињом Јеленом Анђеловски. Исход пројекта је тактилна уметничка инсталација и изложба најпре намењена слепим и слабовидим особама.

Изложба је, по речима др Драгане Вилотић, имала за циљ да освести значај праћења простора и звука, јер ако имамо уређен простор попут овога, сви људи ће моћи да га користе и у њему уживају.

Пројекат је реализован у три сегмента. Предавања о инклузивној уметности, визуелној поезији и универзалном дизајну, били су основа за развој уметничких идеја студената и размишљање о перцепцији простора из искуства слепих и слабовидих. У радионичарском формату заједнички је креирано књижевно дело (песма), а потом и тактилна инсталација заснована на употреби сценских средстава, пре свега звука и тактилних материјала као и развоју активног односа према простору и публици. Завршни део је дизајн простора поставке по принципима универзалног дизајна и приказивање рада у оквиру Фестивала. Изложба није случајно постављена у холу Новосадског позоришта/Újvidéki Színház ова театарска кућа има прилаз без препрека за особе са инвалидитетом, слепе и слабовиде... Простор овог позоришта изабран је и због тога што је Новосадско позориште показало да уме да приђе публици са представама доступним на различитим језицима.

Фото: Б. Лучић

Овај пројекат је, како је појаснила Дарија Драгојловић, наставак прошлогodiшњег пројекта „Уђи – унутра“, насталог у сарадњи Удружења грађана РеАктор и Стеријиног позорја у коме је главни циљ био повезивање поезије, сценске и визуелне уметности у сврху креирања уметничког садржаја намењеног слепим и слабовидим особама, али и широј публици.

Менторка на пројекту је др ум. Драгана Вилотић са Одсека за уметност и дизајн са Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Нови Сад; Сарадници у реализацији изложбе су др ум. Драгана Пилиповић, др ум. Владимир Савић и Катарина Захаријев. Предавачица и менторка радионице креирања поезије је Јелена Анђеловски, песникиња. Предавачице и менторке радионице о инклузивној уметности су Мирјана Исаков и Снежана Николић, стручне сараднице школе за средње основно и стручно образовање „Милан Петровић“.

Студенти који су имали задатак да осмисле рад и дизајн поставкесу: Анђела Јокановић, Ања Кодић, Вероника Павлов, Доротеја Девић, Иван Николовски, Ивана Ачански, Исидора Покрајац, Јелена Кајтес, Јована Дугоњић, Јована Катић, Јована Милетић, Катарина Блажић, Лара Драгаш, Лена Јанков, Лидија Мијатовић и Маријана Травиа, Марија Младеновић, Марко Жупљанин, Марко Чизмански, Миона Грујић, Николета Радојичић, Сара Шкворц, Снежана Попин, Тања Стефановић, Теодора Миловановић.

Б. Опрановић

Филмски кругови ЕЛ ШАТ – НАЦРТ ЗА УТОПИЈУ

ДАЛМАТИНЦИ У ПУСТИЊИ

Први програм Филмских кругова на 69. Стеријином позорју отворен је документарним филмом „Ел Шат – Нацрт за утопију“ хрватског редитеља Ивана Рамљака. Он говори о животу неколико хиљада далматинских избеглица који су након пада Италије 1943. исељени у Ел Шат, логор под управом британских трупа у Египту. Иако су се нашли на другом континенту, неколико хиљада километара од својих домова, ова група жена, деце и старца успела је да у египатској пустињи направи праву заједницу, неку врсту покусне Југославије, која је имала своје школе, свој хор и позориште младих. Од шатора правили су одећу, у песку садили баште, а као споменик оставили су импозантну статуу Мајке Далмације која и дан данас надгледа елшатско гробље.

Рамљаков филм није типичан историјски документарца. Његови наратори нису историчари ни глумци већ бивши становници логора који непосредно препричавају своја сећања без прекидања водитеља или набрајања историјских чињеница дајући филму атмосферу непосредне интимности. Они чак и изводе једину музику која се чује у филму певајући песме које су изводили у логорском хору. Занимљиво је да, иако наше нараторе све до краја филма не видимо, њихове личности се јасно распознају и они убрзо

постају прави филмски ликови. Звучна слика је евокативно допуњена илустративним ефектима попут звукова возова, бродова или плача беба. У Рамљаковом уобичајеном стилу, филм је визуелно минималистички и састављен је скоро у целости од архивског материјала попут приватних фото-

Техником еко-штампе студенти израђују текстилни материјал од кога се на основу замишљеног кроја реализују прави одевни модели.

Студенти аутори: Анђела Мандић, Анђелија Станковић, Нина Путник, Марија Петровић, Лука Мајкић

Сарадница за еко-штампу: Марија Козомора

Кустоси и аутори концепта: Даринка Михајловић ака Селена Орб, Даниела Димитровска

Изложбу ће отворити **др Татјана Дадих Динуловић**, руководилац Одсека за уметност и дизајн Факултета техничких наука Нови Сад.

ОКРУГЛИ СТО: МАЛИ РАТОВИ И КАБИНЕ ЗАРЕ

РОЂЕНИМА У БОСНИ ДЕВЕДЕСЕТИХ ЛАКО ЈЕ ДА СЕ ПРИПРЕМЕ ЗА ЛИК КОЈИ ИДЕ У РАТ

Округлом столу о представи *Мали ратови и кабине Заре* редитеља **Ивице Буљана** (Народно позориште Републике Српске Бања Лука и Стеријино позорје) присуствовали су ауторка текста **Вида Давидовић**, уметничка директорка Народног позоришта Републике Српске Бања Лука **Ђурђа Тешић** и глумци **Анђела Тасић, Анђела Ракочевећ, Сенад Милановић и Жељко Еркић**.

Игор Бурић започео је Округли сто критике констатацијом да је драмски текст по којем је настала представа победио на Стеријиним конкурсима и да га радује што нови гласови могу да се чују на Позорју. Прво питање Виде Давидовић било је усмерено ка њеном искуству писања и суочавања са темама развојних траума и одрастања. **Вида Давидовић** говорила је како је написала текст у лето кад је завршила Факултет драмских уметности, после периода карантина и поновног саживота са родитељима. То ју је подстакло да преиспита породичне струкутре. То лето заинтересовала се за психоанализу и почела је да продубљује знање о односу мајке и кћерке, и мајке која све *туша* и *џрожима* и од које нема сепарације. Занимале су је трансгенерацијске трауме, женска телесност, сексуализација женског тела. Конгломерат ствари се скупипо и тако је настао текст.

Бурића је интересовало какво је, субјективно, за списатељицу било искуство видети на сцени своје ликове и приче на сцени. Вида је објаснила да јој је интересантно како туђи рукопис улази у њено писање. „Увек ми је значајно како рецепијент прима мој текст. То ми је магија позоришног чина.“, рекла је Вида. Игор се надовезао питањем да ли је уопште могуће гледати изведбу свог комада субјективно? „Не могу бити објективна. Сваки пут се расплачем. Мислим и да је насилно инсистирати на објективности.“, одговорила је Вида Давидовић.

Фото: Б. Лучић

Директор Стеријиног позорја **Мирослав Рагоњић** ошвара „Филмске кругове“

графија и филмских журнала из тог периода.

Иако Рамљак не избегава приказивање тешких услова у логору (читаве секвенце посвећене су епидемијама, наездама мува, смрти старих и немоћних и жалу за отацбином) филм има изразито позитиван, енергичан, и често веома духовит тон који пре свега слави људски дух потврђујући тезу да утопију не чини изобиље већ чврста и продуктивна заједница. Један од наратора филма цитира слоган „кад се братска срца сложе и олово се коват“ може“ који би веома лако могао служити као поднаслов филма. Баш тај космополитски, полетни, анти-националистички дух заједништва чини овај филм идеалним избором за инаугурацију овог новог програма Стеријиног позорја.

Матеја Ђедовић,
апсолвент мултимедијалне режије

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

ВИШЊИК

Изложба костима и простора игре студената мастер студија Сценске архитектуре и дизајна

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Шок ЗаДруга.

Изложбу чине прикази идејних решења простора игре и костима Чеховљевог *Вишњика* на малој сцени „Пера Добриновић“ Српског народног позоришта.

Идејно решење простора игре приказано је макетом у размери 1:50 и приказује концепт, промишљање, организацију и артикулацију простора игре укључујући и сценско-гледалишни простор.

Александра Гловацки вратила се на значења у тексту. „Повезница две приче у тексту је однос ерос-танатос. У првом делу танатос су рат и смрт, а у другом је анорексија. Ерос у првом је журка, у другом болна игра. Колико је рат тема која не може да се избегне?“ Вида је указала колико је цело поднебље обележено ратном тематиком. Говорила је о незавршеним ритуалним курговима и темама које се налазе у тим оквирима. „Што се тиче рата, не верујем да су људи имали моралистички однос према њему, већ екстазе и то ми је било занимљиво да пропитам, место где екстаза прелази у смрт“, додала је Вида.

Александра Гловацки усмерила је разговор на глумице и тзв. женска питања. У том контексту занимао ју је начин на које су главне глумице градиле своје ликове које обележава њихов однос према телу. Глумица **Анђела Тасић** одговорила је: „На перцепцију женског тела доста утичу мушкарци, мајка... Људи дају себи за право да се баве туђим телом. Мешају се у туђ изглед. Често ме питају *штио не једеш* и говоре *јако си мршава*. То утиче на самопоуздање. Није пријатно кад ме то питају. Драго ми је да сам добила прилику да радим на овој представи јер се лик Мале на крају избори са свим тим људима. Успела је да постави границе.“ **Анђела Ракочевић** се надовезала: „Код Мале у прошлости израженији је психолошки моменат. Не жели да се уклопи у цели систем. Она касније ради са кћерком оно што она није могла, а добијала је од своје мајке као неку врсту обавезе. Она има јасно свој став. Једино брат има утицај на њу. Он је њена сродна душа.“

Игор Бурић упитао је уметничку директорку Народног позоришта Републике Српске Бања Лука **Ђурђу Тешић** о одлуци за поставку текста и избору редитеља. „Мени је било важно да поставим овај текст. Вида и ја смо се упознале и то је оставило снажан утисак на мене. Допао ми се Видин свет промишљања и свежина у темама које се односе на

Гласање публике за најбољу представу МАЛИ РАТОВИ И КАБИНЕ ЗАРЕ – 3,38

младе генерације. Теме које су мене дирнуле су теме одрастања, о којој пише брутално искрено, али са пуно нежности и крхкости. Пуно је емпатије у њеном писања. /.../ Важно је да се раде домаћи аутори који су формативне године провели на овом поднебљу“. Што се тиче избора редитеља, казала је да је рад са Ивицом Буљаном био драгоцен за читав ансамбл. „До сада су наши глумци радили класични театар, а Ивичин приступ је другачији“. Додала је и да је бањалучка публика у конзервативнија. „Ово је био шок за систем. И изнутра и у перцепцији представе. Померили смо личне и ситемске границе. Ово се тиче људи и зато представа иде добро. Публика ју је прихватила“. **Сенад Милановић** надовозао се на Ђурђин одговор. „На представу су долазили средњошколци. Њима се јако допало. И музика и стил и игра. Различита су мишљења публике, али млади људи имају разумевања за ове теме“.

Игор Бурић поставио је питање о приступању мушких глумаца ликовима које играју и о промена парадигме

фото: Б. Лучић

да се у позоришту играју ликови који нису доминанти мушкарци. Сенад Милиновић рекао је: „Лик брата који играм је лирски јунак, као и сви млади који иду у рат и страдају у бесмислу. Он је важан за сестру и однос према њој. Она тражи ту заштиту и он је то што она жели. Много смо разговарали о дисфункционалним породицама из угла психоанализе“. О припреми лика, не само овог, него генералној припреми, казао је: „Припреме зависе од лика који играмо. Када сте рођени у Босни и кад одрастате деведесетих, није тешко да се припремите за лика који иде у рат. Одрастали смо у таквом друштву. После тек освестимо чему смо свакодневно изложени“.

Александра Гловацки упитала је глумца **Жељка Еркић** о лику који игра и приметила да је његова улога у комаду пасивна што отежава поставку на сцени. „Након читања текста и одигране улоге, мени се јавило питања о педофилији. Ја као човек, као родитељ не могу да оправдам тог лика. Онда сам као глумац нашао оправдање – љубав. Она, Мала, води радњу. Он је човек који се заљубио, метафоричка фигура оца која креће од оца па оде у други смер. У овом комаду нико нема оца. Он се само успут појави да обави биолошку функцију. Та линија је јасна у комаду и у представи“.

Гловацки се поново вратила на текст заинтригирана насловом. Вида Давидовић рекла је да наслов реферише на моменат уласак у кабину, њено осветљење и осећај плакања који се тада јави. „Што се тиче дела наслова *мали рајтови*, желела сам да кажем да нису сви ратови епохални. Ратови се воде и мимо фронтова, на женским телима, у међуљудским односима. Занимало ме је шта се дешава са женама у ратовима. То су иронично *мали рајтови*. Друштво обезвређује истинске женске жртве. Зашто се то сматрају малим ратовима?“, рекла је Давидовићева. Гловацки је прокоментарисала како зна и како јој је у детињству причано шта су њене деде радиле у рату, а да искуства својих баба не зна. „То су женске теме и проблеми“, закључила је Гловацки, а драмска списатељица се сложила, рекавши да оне, баке, нису добиле прилику да испричају своје приче.

Из публике се јавио **Лука Кеџман** са својим виђењем теме: „Ја сам професор који је предавао или предаје и даље на Академији глумцима који су за столом. Имам више разлога за позитивну мисао и осећање. Када сам читао текст, питао

сам се о чему се ради. Јуче када сам гледао, видим колико су се откриле неке ствари из драме, а које у редитељској концепцији нису искоришћене. Млађе генерације пишу више о рату од генерације који су директни учесници свега. Видин приступ је добар јер иде из личне пројекције. Потез управе Народног позоришта је вредан хвале јер навијам да се играју текстови младих аутора." **Ненад Новаковић** такође је прокоментарисао да је поносан и пресрећан што је Народно позориште поново на Стеријином позорју. „Вида је одрасла у том позоришту и није могла да буде ништа сем правог позориштанца. Моја колегиница и ја смо синоћ изашли плачући. Ми смо видели проживљавање из рата. Глумци су се одлично снашли на сцени већој од матичне. Редитељ је добро *рас-џаковао* ову причу са глумцима. Честитам глумцима“.

Дивна Стојанов

СТУДЕНТ КРИТИЧАР

ДА ЛИ СЦЕНСКИ ЕФЕКТИ МОГУ ДА СПАСУ ПРЕДСТАВУ?

Редитељ Ивица Буљан нам заједно са ансамблом Народног позоришта Републике Српске Бања Лука представља необичну драму Виде Давидовић у којој спаја тескобе и мржњу које доноси рат са причом о младој балерини која је одлучна да напусти своје родно место у Босни, двадесет година касније. Може се закључити и по наслову представе *Мали рајшови и кабине Заре* да је у питању врло неприродан спој.

Кроки сликара Уљеше Цолића из представе „Мали рајшови и кабине Заре“

Током целог трајања представе, гледаоци прате два различита временска тока: ране деведесете и зачетак грађанског рата, затим двехиљадите и животни пут младе балерине, ћерке јунака који су преживели рат. Главни јунаци прве приче су Мала (Анђела Тасић), православка која чека свог брата (Сенад Милановић) да се врати из рата како би заједно са њим и њиховом мајком (Николи-

на Фригановић) започела „бољи“ живот крај обале мора. Наравно, то им не успева јер брат се не враћа а Мала започиње везу са ратним профитером (Анандо Ченић) који је одговоран за смрт породице њене најбоље другарице (Наташа Перић). Ова аморална веза уроди још аморалнијим плодом те нашу балерину (Анђела Ракочевић) упознајемо током љубавне сцене са знатно старијим тренером (Жељко Еркић), посматрамо њене свађе са старијом мајком (Наташа Иванчевић) и њену борбу са анорексијом за коју аутори сугеришу да треба да има повезаност са њеном „мрачном“ предисторијом.

Сама премиса драме звучи апсурдно и то не на добар начин. Конекција између ове две приче је усиљена чему додатно доприноси огроман транспарент с натписом „Забрањено пушење“ за који је питање да ли је ико у публици нашао поенту ако она уопште и постоји. Додатно је збуњивала и сценографија коју потписује Александар Денић који је сцену прекрио сеном. Иако је познато да сено често може да се користи као симбол сиромаштва или тешког живота (понекад и безбрижног сеоског живота) у овој представи нема довољно информација из којих бисмо закључили да се ради о горе поменути случајевима. Слично се може рећи и за симболику Зариних кабина које су се провукле као једна скоро па и неприметна реплика.

Упркос заиста незанемарљивим недостацима, извођење ове представе било је далеко од бледог. Читав ансамбл је већ у уводној песми на сцену изнео импресивну енергију која је несрећену причу подигла на много виши ниво. Посебно се истиче Анђела Ракочевић која је провокативну и захтевну улогу изнела храбро, прецизно и додала јунакињи мало рањивости која се у тексту не препознаје. Велики утисак на публику оставила је и Наташа Перић која је кроз споредан лик другарице успела да провуче неколико великих трансформација које је изнела на завидан начин. Ипак, оно што је највише подигло енергију у сали свакако је кореографија и музика коју је радио Петар Библија.

Да, ова драма има емоцију. Ова драма има уверљиве и реалне ликове који се носе са озбиљним проблемима. Присутан је чак и надреални мотив који је умео да појача одређене сцене. Али често није довољно имати гомилу одличних елемената ако они заједно не сачињавају једну исто тако одличну целину.

Огњен Родић

3. година драматургије, АУНС

СУТРА НА ПОЗОРЈУ СРЕДА, 29. МАЈ

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Моји тужни монструми

12.00 часова (после Округлог стола критике) /
СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Промоција позоришних издања

Александар Милосављевић „Позориште...“ (Народно позориште Тимочке крајине – Центар за културу „Зоран Радмиловић“, Зајечар, 2024)

Учествују: Александар Милосављевић и Мирослав Радоњић

Марија Меденица „Неодустајање“ (Стеријино позорје, 2024)

Учествују: Марија Меденица, Александар Милосављевић и Ружа Перуновић

Душко Љуштина „Примјењени маркетинг у хрватским казалиштима“

(БЛЦ и Бесједа, Бања Лука 2023)

Учествују: Душко Љуштина, Мирослав Радоњић, Ненад Новаковић и Александар Милосављевић

14.00 часова / Културни центар Новог Сада
Јавно читање радова студената драматургије
Факултет драмских уметности Београд

16.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Иван Вирипајев: ПИЈАНИ
Факултет савремених уметности Београд

17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“
Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије
Мила Турајлић – Live Documentary Performance (премијера)
Филмске гериле - Сцене из Фонда Лабудовић (ауторка Мила Турајлић)

18.30 часова / Позориште младих
Позорје младих
Еурипид: ХЕКАБА
Академија умјетности Бања Лука (Република Српска, БиХ)

19.00 часова / Новосадско позориште / Újvidéki Színház
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
СИРОТА МИЛЕВА ИЗ БОСНЕ У НАШОЈ ЦИВИЛИЗАЦИЈИ ГОДИНЕ 1878.

Текст: Албина Подградска

Режија: Анђелка Николић

Народно позориште / Narodno kazalište / Népszínház
Суботица, Дечје позориште Суботица и Сеоски културни центар Марковац

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Међународна селекција „Круїови“

ЦРВЕНА ВОДА

Према роману Јурице Павичића

Драматизација: Ивор Мартинић

Режија: Ивица Буљан

Хрватско народно казалиште Сплит (Хрватска)

УЛАЗНИЦЕ ЗА „ФИЛМСКЕ КРУГОВЕ“

За публику Стеријиног позорја обезбедили смо бесплатан улаз на пројекције филмова у „Филмским круговима“.

Улазнице се могу подићи на Велкам деску СНП-а од сутра, у периоду од 11 до 14 часова.

ЗВАНИЧНО ПИВО
69. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

1664 BLANC

ЗА ДИГИТАЛНИ ПРИСТУП
БИЛТЕНУ КОРИСТИТЕ

